

Elever som lämnar skolan i förtid

– lärdomar från forskningen för beslutsfattare

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

Plug In

Sveriges
Kommuner
och Landsting

Forskning om studieavbrott 2014:5

Svensk titel: Elever som lämnar skolan i förtid – lärdomar från forskningen för beslutsfattare

Dale, R. (2011) Early school leaving: Lessons from research for policy makers. An independent expert report submitted to the European Commission by Network of Experts in Social Sciences of Education and Training (NESSE)

Översättning och sammanfattning: Anna Liljeström

Redigering: Karin Johansson

Layout: Carolina Dahlberg

Omslagsfoto: Juliette Bäckström

Inledning

Rapporten är en sammanställning av internationell dropout-forskning när det gäller såväl riskfaktorer associerade med studieavbrott (dropout/early school leaving, ESL) som effektiva strategier för att förebygga studieavbrott.

Innehåll

Inledning	3
Innehåll	3
1. Riskfaktorer	4
1.1 Utbildningssystem/strukturer som ökar risk för avhopp	4
1.2 Skolfaktorer som ökar risken för avhopp	4
1.3 Faktorer i läro- och kursplaner som påverkar risk för avhopp	5
2. Litteratur	5
2.1 Viktiga förutsättningar	5
2.2 Viktiga funktioner som gör elevfokuserade program effektiva	6
2.3 Läro- och kursplansreform	6
2.4 ”Andra chansen- program”: stötta elever att återvända till studier efter avbrott	7
3. Rapporten i sin helhet	7

1. Riskfaktorer

I rapporten sammanfattas faktorer som påverkar avhopsproblematik och elevers brist på anknytning och engagemang för skolan. Faktorerna är indelade i olika områden som påverkar risken för avbrott:

- Individuella bakgrundsfaktorer.
- Strukturella bakgrundsfaktorer.
- Utbildnings- och skolstrukturer.

Orsaken till studieavbrott (ESL) beskrivs som ett samspel av alla dessa faktorer. Dale har sammanställt dem till ett ”all factors framework” som inkluderar olika områden. Dessa utvecklas sedan för en mer djupgående analys av de komponenter som funnits utgöra skillnaden för barn och ungas möjligheter att fullfölja sina studier.

- Familj och samhälle.
- Skola.
- Elever och kamrater.
- Utbildningssystemet.

1.1 Utbildningssystem/strukturer som ökar risk för avhopp

- Längden av den obligatoriska utbildningen.
- Lärartäthet.
- Klasstorlek.
- Inkluderande kontra differentierad grundskola.
- Tillgängliga program efter den obligatoriska skolan.
- Repetition av klass.
- Offentliga (och privata) utgifter för utbildning och kvaliteten samt effektiviteten i utgifter (GHK, 2005).

1.2 Skolfaktorer som ökar risken för avhopp

- Lärare saknar kompetens att arbeta med elever i riskzon för avbrott.
- Relationer lärare-elev.
- Brist på kompetensutvecklingsmöjligheter för lärare.
- Brist på pedagogiska resurser och stödpersonal.
- Skolors antagningsregler/policys.
- Minskning av kurativ fritid/tid för återhämtning som ett resultat av tryck från kursplaner.
- Brist på stödjande, kurativa system.
- Bristande studievägledning och annan vägledning.
- Låg status på yrkesförberedande utbildning.

1.3 Faktorer i läro- och kursplaner som påverkar risk för avhopp

- Upplevd brist på meningsfullhet och relevans av kurs och läroplan.
- Föreskriven akademisk fokus i kurs- och läroplan.
- ”Inläsning” i olämpliga yrkesinriktade/akademiska kurser.
- Olämplig pedagogikfokus på läroplanens innehåll snarare än eleverna.
- Inkompatibla normer hos elev och skola.
- Brist på alternativ utbildning med möjligheter till formaliserad ackreditering.

2. Litteratur

I litteraturgenomgången sammanfattar Dale nyckelresultat inom området. Detta tar i beaktande interaktionen av såväl individen och individuella förutsättningar som skola och samhällsstrukturer i arbetet för att motverka studieavbrott.

Dale hänvisar till modeller utvecklade av de australiensiska forskarna Lamb och Rice (2008). De föreslår en tvådelad strategi för förebyggande interventioner med studentfokuserade sådana som riktas mot riskgrupper med elever. Detta samtidigt som man arbetar med främjande insatser för hela skolan, något som påverkar alla elever men särskilt motivationen hos potentiella riskelever. (sid 49)

2.1 Viktiga förutsättningar

Lamb och Rice visar även på viktiga förutsättningar som påverkar effektiviteten i olika preventionsinsatser:

- Främja samhörighet/anknytning till skolan för att motverka att elever i riskzon, och även deras familjer, ska känna sig malplacerade i skolan.
- Öka tilliten till elever som ett led i att höja deras förväntningar.
- Ge arbetsuppgifter med omedelbara och konkreta, uppnåbara resultat (sid 50).

De elevfokuserade interventioner som utifrån tidigare forskning föreslås som effektiva i arbetet för att motverka studieavbrott omfattar bland annat:

- Att bygga motståndskraft.
- Mentorskapmodeller.
- Studiebidrag (underhåll).

2.2 Viktiga funktioner som gör elevfokuserade program effektiva

Dale sammanfattar vilka viktiga funktioner som gör att elevfokuserade program, bland annat Lamb's et al (2004) är effektiva.

- Tillhandahållande av omfattande supporttjänster för att möta individuella, akademiska, sociala, emotionella, ekonomiska och socioemotionella/kurativa behov.
- Programmet levereras av en erfaren "case manager" med vilken elever har en förtroendefull relation.
- Kontinuitet i programmets personalsituation.
- Elever som har en initial kontakt med en case manager som de kan bygga en förtroendefull relation med (ibid : 59).

Överlag är de viktigaste budskapen från de elevfokuserade interventionerna att de måste vara stödjande (ge intensivt en-mot-en-stöd genom tex. en case manager till individer och bygga på en rad offentliga insatser och samhällsinsatser utöver utbildning).

De behöver också:

- Vara strukturellt flexibla (med reformerade kursplaner, undervisning och bedömning för att skapa en mer inkluderande inlärningsmiljö i skolorna).
- Ha hög lärartäthet och små klasser för att främja elevernas engagemang/motivation.
- Tillämpa kooperativa/gruppbaseade lärprocesser och aktiviteter som uppmuntrar hjälp när det behövs från klasskamrater.
- Erbjud trygga lärmiljöer och en skolkultur som uppmuntrar personalens risktagande, självständighet och professionell kollegialitet (Lamb et al, 2004: 69).

2.3 Läro- och kursplansreform

Reformer i kursplaner och läroplaner har syftat till att öka relevansen och kvalifikationer/validering i läroplanen. Den första delen handlar om policys som tar i beaktan de individuella och mångskiftande behov hos elever som idag lämnar skolan i förtid, deras individuella lärstilar, studietakt och studiekontext samt deras skiftande valideringsbehov. Sådana reformer syftar till att arbeta i linje med de ungas egen motivation och behov och ambitioner när det gäller sysselsättning såväl som socialt.

En viktig faktor som har framkommit inom det området är nödvändigheten av att skifta

från stoffbaserad kursplan till en kurs- och läroplan baserad på färdigheter och förmågor. Detta tillsammans med en betoning på nyckelkompetenser och som skiftar till resultatfokuserad validering (Restart, 2007). Ett tydligt exempel är läroplansreformer som utformas utifrån ett ramverk av individualiserade utbildningsvägar som utvecklats i Nederländerna (Kendall och Kinder, 2005, sid 53).

Många forskare menar att reformer av kurs och läroplaner har en viktig funktion i arbetet med att få unga att fullfölja sin utbildning. Dale citerar australiensiska forskare som föreslår större variation, bredd och valmöjligheter i kursplanerna, en mer lämplig lärmiljö för olika kurser och bättre samverkan mellan skola och andra utbildningsaktörer för att förse unga med fler alternativ” (Lamb et al, 2004, sid 55).

Dale visar att den vanligaste åtgärden för att reformera kurs- och läroplaner med syfte att adressera avbrottsproblematiken är utveckling och utvidgning av yrkesförberedande utbildningar. Han menar att det visat sig vara en framgångsrik metod att det även krävs vissa förutsättningar:

- De yrkesinriktade metoder som kommer med en mer robust status och inriktning, såsom de med en lärlingsutbildningsmodell, är mer framgångsrika.
- Utbildningarna måste dock vara av hög kvalitet, ha hög status och leda till tydliga kvalifikationer. De bör erbjuda utökad och meningsfull praktik och matcha eventuella möjligheter på arbetsmarknaden.

2.4 ”Andra chansen- program”: stötta elever att återvända till studier efter avbrott

Dale sammanfattar även litteratur kring särskilt utformade utbildningsspår med syftet att stötta elever tillbaka till studier efter att de gjort avbrott. Dale menar att om unga ska kunna ta del av ”andra chansen- program” beror till stor del på varför de avbröt sina studier. Om de vantrivts och lämnat skolan för att strukturen, utformningen av kurser och innehållet på utbildningen inte fungerat och de känt ett misslyckande, fungerar inte ett andra försök enligt samma mall.

Om elever däremot lämnat skolan på grund av graviditet eller andra anledningar som är relaterade mer till deras livssituation utanför skolan kan det fungera att återvända till studier. Därför är andra chansen-program ett alternativ som är specifikt för en grupp av elever, menar Dale. Dessa skolor behöver vara alternativa skolor snarare än ett alternativ till skola, det vill säga:

- Mindre i formatet.
- Ha högre lärartäthet.
- Mer individualiserad undervisning.
- Erbjuder mer yrkesförberedande element/praktiskt arbete för att öka känslan av meningsfullhet och relevans av utbildningen.
- (GHK, 2005;European Commission, 2008 a).

Dales sammanfattning visar på att alternativa skolors arbete behöver kombinera alternativ pedagogik och validering av formellt, ickeformellt och informellt lärande. Skolorna behöver även klara av att förse elever som är framgångsrika inom skolan med validering som är gångbar på arbetsmarknaden och i anslutning till annan utbildning eller andra utbildningsvägar (Evans, 2003; Nind et al, 2003).

Avslutningsvis diskuterar Dale om skolor ska rikta insatser mot elever som kan vara i riskzon på grund av individuella och strukturella bakgrundsfaktorer eller om de borde använda sina resurser för att arbeta universellt främjande. Utifrån tidigare forskning menar han att när eleverna i riskzon för studieavbrott når sjunde klass uppvisar de redan personliga, sociala och familjerelaterade svårigheter som påverkar deras utbildnings-situation. Särskilt riktade resurser som stöttar deras akademiska utveckling såväl som den socioemotionella är då nödvändiga och insatserna måste baseras utifrån individuella behov och inte appliceras på alla. Främjande insatser som exempelvis individuell utformning av kursplaner är inte tillräckligt för att stötta en elev som redan har distanserat sig från skolan emotionellt och inte kommer på lektioner. Dock är även de främjande insatserna av stor vikt och ofta bra för alla elever oavsett om de tillhör en grupp elever som är i riskzon för avbrott. Skolor behöver arbeta för att motverka studieavbrott på flera plan, såväl främjande som förebyggande.

3. Rapporten i sin helhet

Läs rapporten i sin helhet här:

<http://pluginnovation.se/rapport/498>